

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2025. gada 9. septembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Kaspars Balodis, senatori Intars Bisters un Erlens Kalniņš

izskatīja rakstveida procesā civillietu AS „Gaso” prasībā pret /Persona B/ un /Persona A/ par zaudējumu atlīdzības piedziņu sakarā ar AS „Gaso” kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 15. februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] AS „Gaso” 2022. gada 2. martā cēlusi tiesā prasību pret /Persona B/ un /Persona A/, lūdzot: 1) piedzīt solidāri no /Persona B/ un /Persona A/ AS „Gaso” labā zaudējumu atlīdzību par laiku no 2014. gada 31. oktobra līdz 2021. gada 22. novembrim 114 250,21 EUR, ko veido zaudējumi par neuzskaitītās dabasgāzes daudzumu 56 970,95 EUR, līgumsods 56 970,95 EUR, jaunā gāzes skaitītāja vērtības izdevumi 221,43 EUR, skaitītāja maiņas izdevumi 42,35 EUR, skaitītāja pārbaudes izdevumi 36,30 EUR, izdevumi par ieskatīšanos datubāzēs 8,23 EUR; 2) atzīt prasītājai tiesības saņemt likumiskos sešus procentus gadā no piedzītās pamatparāda summas līdz sprieduma izpildei; 3) piedzīt solidāri no /Persona B/ un /Persona A/ visus tiesāšanās izdevumus.

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi un argumenti.

[1.1] AS „Latvijas Gāze” kā piegādātāja un /Persona B/ kā lietotājs 2008. gada 4. septembrī noslēdza līgumu par dabasgāzes piegādi nekustamajam īpašumam /Adrese A/, (turpmāk arī – gazificētais objekts) kura vienīgā īpašniece saskaņā ar zemesgrāmatas ierakstiem ir /Persona A/.

[1.2] Pēc reorganizācijas AS „Latvijas Gāze” visas savas tiesības un saistības nodeva AS „Gaso”.

[1.3] AS „Gaso” darbinieki 2014. gada 31. oktobrī gazificētajā objektā noņēma iepriekš uzstādīto dabasgāzes skaitītāju un uzstādīja jaunu mērāparātu Nr. /numurs/, par ko tika sastādīts akts. Minētais skaitītājs gazificētajā objektā atradās līdz 2021. gada 22. novembrim, kad AS „Gaso” darbinieki to demontēja, sastādot aktu Nr. A25026.

Demontētais skaitītājs kopā ar plombu tika nodots SIA „V&V VentMet laboratorija” pārbaudes veikšanai, kas 2021. gada 30. novembra aktā konstatēja, ka bojāta rūpnīcas pirmreizējās verificēšanas plomba, ir konstatēti skrāpējumi un skaitītāja plombas nospriedums neatbilst rūpnīcas izgatavotās plombas nospriedumam.

[1.4] /Persona B/ atbilstoši pušu noslēgtā līguma 2.1.5. punktam bija pienākums nodrošināt dabasgāzes piegādātāja uzstādītā skaitītāja un tā plombu saglabāšanu, taču tas nav darīts. Gazificētajā objektā dzīvo un

dabasgāzi lieto gan /Persona B/, gan viņa laulātā /Persona A/. Līdz ar to atbilstoši Civillikuma 96. pantam abiem atbildētājiem ir pienākums atbildēt par saistībām, ko laulātie kopīgi noslēguši ģimenes vai kopīgās mājsaimniecības vajadzībām. Saņemot un lietojot dabasgāzi, viņiem ir pienākums nodrošināt skaitītāja saglabāšanu un jāuzņemas solidāra atbildība par savu prettiesisko darbību sekām.

[1.5] Prasība pamatota ar Civillikuma 863., 864., 927., 1036., 1587., 1672., 1674., 1716., 1753., 1765., 1770., 1779., 2021., 2107. un 2109. pantu, Ministru kabineta 2017. gada 7. februāra noteikumu Nr. 78 „Dabasgāzes tirdzniecības un lietošanas noteikumi” 87., punktu, 97.3., 100.1., 100.4. un 100.7. apakšpunktu, Civillikuma 137. panta pirmo daļu.

[2] Ar Rīgas pilsētas tiesas 2023. gada 10. februāra spriedumu prasība apmierināta daļēji.

Tiesa piedzinusi solidāri no /Persona B/ un /Persona A/ AS „Gasol” labā zaudējumu atlīdzību par neuzskaitītās dabasgāzes daudzumu 56 970,95 EUR, kompensāciju 56 970,95 EUR, jaunā skaitītāja vērtības izdevumus 221,43 EUR, skaitītāja maiņas izdevumus 42,35 EUR, skaitītāja pārbaudes izdevumus 36,30 EUR, pasta izdevumus 1,73 EUR, kopā 114 243,71 EUR.

Tiesa noraidījusi AS „Gasol” prasību daļā par zaudējumu atlīdzības 6,50 EUR piedziņu.

Tiesa konstatējusi, ka /Persona A/ ir gazificētā objekta īpašniece, bet /Persona B/ ar prasītāju noslēdzis dabasgāzes piegādes līgumu mājsaimniecības lietotājiem par dabasgāzes piegādi gazificētajam objektam.

Spriedumā norādīts, ka saskaņā ar Enerģētikas likuma 1. panta pirmās daļas 29. punktu mājsaimniecības lietotājs ir galalietotājs, kurš pērk un izlieto enerģiju savā mājsaimniecībā paša vajadzībām (galapatēriņam), izņemot komercdarbības vai cita veida profesionālās darbības vajadzībām. Tiesa atsaukusies uz Ministru kabineta 2017. gada 7. februāra noteikumu Nr. 78 „Dabasgāzes tirdzniecības un lietošanas noteikumi” (spēkā no 2017. gada 3. aprīļa; turpmāk – Noteikumi Nr. 78) 44. punktu, no kura izriet, ka mājsaimniecības lietotājs uzskatāms par saistīto lietotāju, ja tam noslēgts dabasgāzes tirdzniecības līgums ar publisko tirgotāju par dabasgāzes tirdzniecību.

Pamatojoties uz Ministru kabineta 2008. gada 16. decembra noteikumu Nr. 1048 „Dabasgāzes piegādes un lietošanas noteikumi” (spēkā no 2008. gada 30. decembra līdz 2016. gada 11. februārim; turpmāk – Noteikumi Nr. 1048) 56., 72. punktu un 90.2. apakšpunktu, Ministru kabineta 2016. gada 9. februāra noteikumu Nr. 85 „Dabasgāzes piegādes un lietošanas noteikumi” (spēkā no 2016. gada 11. februāra līdz 2017. gada 3. aprīlim; turpmāk – Noteikumi Nr. 85) 66.3. apakšpunktu un 98. punktu, kā arī Noteikumu Nr. 78 97.5. apakšpunktu, tiesa secinājusi, ka /Persona B/ kā saistītajam lietotājam ir pienākums atlīdzināt prasītājam nodarītos zaudējumus.

Spriedumā atzīts, ka /Persona A/ kā gazificētā objekta īpašnieces pienākums atlīdzināt prasītājam nodarītos zaudējumus izriet no Noteikumu Nr. 1048 72. punkta un Noteikumu Nr. 78 100.6. apakšpunkta. Tā kā no minētajām normām izriet atbildētāju pienākums atlīdzināt zaudējumus, kuru nodarīšanā atbildētāji vainojami, tie piedzenami no viņiem solidāri.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 15. februāra spriedumu prasība apmierināta daļēji.

Tiesa piedzinusi no /Persona B/ AS „Gasol” labā zaudējumu atlīdzību par neuzskaitītās dabasgāzes daudzumu 56 970,95 EUR, kompensāciju 56 970,95 EUR, jaunā skaitītāja vērtības izdevumus 221,43 EUR, skaitītāja maiņas izdevumus 42,35 EUR, skaitītāja pārbaudes izdevumus 36,30 EUR, pasta izdevumus 1,73 EUR, tiesas izdevumus – valsts nodevu 2642,43 EUR, ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 655,09 EUR un ar lietas vešanu saistītos izdevumus advokāta palīdzības samaksai – 3267,02 EUR, kopā piedzenot 120 808,25 EUR.

Tiesa noraidījusi prasību daļā pret /Persona A/.

[4] AS „Gasol” un /Persona B/ iesnieguši kasācijas sūdzības par minēto spriedumu.

[5] Ar Senāta senatoru kolēģijas 2024. gada 19. jūnija rīcības sēdes lēmumu ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar AS „Gasol” kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 15. februāra spriedumu daļā, ar kuru

noraidīta prasība pret /Persona A/. Savukārt sakarā ar /Persona B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 15. februāra spriedumu daļā, kurā prasība apmierināta, atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību.

[6] Apelācijas instances tiesas 2024. gada 15. februāra spriedums daļā, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība, proti, par prasības pret /Persona A/ noraidīšanu, pamatots ar šādiem motīviem.

[6.1] Saskaņā ar Noteikumu Nr. 78 97.3. apakšpunktu lietotājam ir pienākums nodrošināt uzstādīto komercuzskaites mēraparātu un tā plombu saglabāšanu. Atbilstoši Noteikumu Nr. 78 146. punkta otrajam teikumam jebkurai personai aizliegts ietekmēt komercuzskaites mēraparāta darbību.

Saskaņā ar Civillikuma 1587. pantu un Noteikumu Nr. 78 97.3. apakšpunktu /Persona B/ kā dabasgāzes lietotājs ir atbildīgs par gazificētajā objektā uzstādītā skaitītāja un tā plombu saglabāšanu.

/Persona B/, parakstot līgumu par dabasgāzes piegādi un pieņemot lietošanā gazificētā objektā uzstādīto gāzes skaitītāju, bija pienākums pārliecināties, kādā stāvoklī viņš pieņem no pakalpojuma sniedzēja gāzes skaitītāju un tam uzstādītās plombas. Tāpat atbildētājam bija tiesības nekavējoties ziņot par visiem iespējamiem bojājumiem. /Persona B/ nav iesniedzis pierādījumus par tādiem gāzes skaitītāja vai tā plombu bojājumiem, kurus viņš būtu konstatējis līguma parakstīšanas brīdī vai dabasgāzes sistēmas ekspluatācijas laikā.

Ne vien gāzes skaitītāja priekšējā paneļa, pamatnes stiprinājuma atveru un uzskaites mehānisma bojājumi, bet arī dabasgāzes patēriņa samazinājums liecina, ka /Persona B/ nav nodrošinājis gazificētā objektā uzstādītā dabasgāzes patēriņa skaitītāja saglabāšanu. Pastāvot iespējai lietot dabasgāzi bez uzskaites, /Persona B/ atbildība izriet gan no Noteikumu Nr. 78, gan no Civillikuma normām neatkarīgi no tā, kurš patvaļīgi veicis darbības attiecībā uz gāzes skaitītāju un tā plombām. /Persona B/ kā gazificētā objekta lietotājs ir atbildīgs par gāzes skaitītāja lietošanu un saglabāšanu.

[6.2] /Persona A/ kā nekustamā īpašuma (gazificētā objekta) īpašnieces atbildību prasītāja pamatojusi ar Civillikuma lietu tiesību daļas pantu normām, kurās noteikts īpašnieka tiesību un pienākumu apjoms. Prasītāja citastarp atsaukusies uz Civillikuma 863. pantā noteikto, ka tam, kas bauda vai vēlas baudīt kādas lietas labumus, arī jānes ar šo lietu saistītie pienākumi. Tāpat prasītāja norāda, ka atbilstoši Civillikuma 864. pantam visas uz lietu guļošās nastas un aprūtinājumi jānes lietas īpašniekam.

Prasītāja atsaukusies arī uz Noteikumu Nr. 78 100. punktu, kurā paredzēts īpašnieka pienākums regulāri apsekot savā īpašumā esošo gazificēto objektu, nekavējoties ziņot sadales sistēmas operatoram par konstatētajiem dabasgāzes sistēmas bojājumiem un pieprasīt, lai sadales sistēmas operators pārtrauc dabasgāzes piegādi gazificētajā objektā, ja lietotājs pārkāpj dabasgāzes apgādes sistēmas drošas lietošanas noteikumus un tas var izraisīt avārijas situāciju.

Vienlaikus prasība pret /Persona A/ pamatota ar Civillikuma 96. pantu, kas noteic, ka par saistībām, ko laulātie kopīgi noslēguši ģimenes vai kopīgās mājsaimniecības vajadzībām, viņi atbild ar kopīgo mantu un katrs ar atsevišķo mantu, ja kopīgās mantas nepietiek.

Neviena no minētajām tiesību normām nenoteic ēkas īpašnieka atbildību konkrētajā situācijā, kad iejaukšanās gāzes skaitītājā devusi iespēju dabasgāzi lietot bez maksas. Pie tam līgumu par dabasgāzes lietošanu noslēdza /Persona B/, nevis /Persona A/. Līdz ar to /Persona A/ nav uzskatāma par gazificētā objekta lietotāju minēto normu izpratnē. Lietā nav gūti pierādījumi, ka dabasgāzes piegādes līgums slēgts kopīgās mājsaimniecības vajadzībām.

Saskaņā ar Civillikuma 1672. pantu solidāras saistības nodibina ar līgumu, testamentu vai likumu. Civillikuma 1674. pants noteic, ka pēc likuma solidāra saistība nodibinās, kad izpildījuma priekšmets ir nedalāms, un, proti, kad tas ir vai nu kāda darbība vai bezdarbība, tāpat arī kad kāda lieta vairākām personām kopīgi uzticēta glabājumā, patapināta, izīrēta vai ieķīlāta.

Tā kā solidāras saistības ar uz līguma pamata nav nodibinātas, prasība pret /Persona A/ ir noraidāma.

[7] AS „Gasol” kasācijas sūdzībā attiecībā uz Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 15. februāra sprieduma daļu, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība, norādīti šādi argumenti.

[7.1] Tiesa nepamatoti nav piemērojusi vairākus Noteikumu Nr. 78 punktus. Minēto noteikumu 100.1. punkts noteic, ka īpašniekam ir pienākums regulāri apsekot savā īpašumā esošo gazificēto objektu. Savukārt saskaņā ar Noteikumu Nr. 78 100.4. apakšpunktu īpašniekam ir pienākums nekavējoties ziņot sadales sistēmas operatoram par konstatētajiem dabasgāzes sistēmas bojājumiem. Nav piemērots arī minēto noteikumu 100.7. apakšpunkts, kas noteic, ka īpašniekam ir pienākums pieprasīt, lai sadales sistēmas operators pārtrauc dabasgāzes piegādi gazificētajā objektā, ja lietotājs pārkāpj dabasgāzes apgādes sistēmas drošas lietošanas noteikumus un tas var izraisīt avārijas situāciju.

No lietas materiāliem nav konstatējams, ka /Persona A/ būtu izpildījusi Noteikumu Nr. 78 100. punkta prasības. Par mērparātu, kas atradās gazificētajā objektā, bojājumiem /Persona A/ prasītajai netika ziņojusi. Līdz ar to jāsecina, ka gan /Persona B/, gan /Persona A/ ir pārkāpusi Noteikumu Nr. 78 prasības.

[7.2] Tiesa nepamatoti nav piemērojusi Civillikuma 1674. pantu. Tas noteic, ka pēc likuma solidāra saistība nodibinās, kad izpildījuma priekšmets ir nedalāms, un, proti, kad tas ir darbība vai bezdarbība. Abu atbildētāju izpildījuma priekšmets, proti, pienākums rīkoties atbilstoši Noteikumu Nr. 78 prasībām, ir nedalāms. Tādēļ, abiem atbildētājiem neievērojot Noteikumu Nr. 78 prasības, atbilstoši Civillikuma 1674. pantam nodibinās solidāra saistība pēc likuma.

[7.3] Tiesai vajadzēja piemērot Civillikuma 863. pantu. Tajā noteikts, ka tam, kas bauda vai vēlas baudīt kādas lietas labumus, arī jānes ar šo lietu saistītie pienākumi. Tā kā /Persona A/ un /Persona B/ ir laulātie un viņu deklarētā dzīvesvieta atrodas gazificētajā objektā, viņi abi bauda ar dabasgāzes piegādi sniegtos labumus. Uzņemoties ar gazificēto objektu saistītos pienākumus, viņiem jāatbildzina zaudējumi sakarā ar Noteikumu Nr. 78 pārkāpumu.

[7.4] Tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 1635. pants, jo atbildētāji, neievērojot Noteikumu Nr. 78 prasības, pieļāvuši neatļautu darbību. Saskaņā ar Civillikuma 1635. pantu, katrs tiesību aizskārums, t. i., katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums, dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot. Tiesai vajadzēja piemērot arī Civillikuma 1675. pantu. Atbilstoši minētā panta iztulkojumam, kas sniegts Senāta 2021. gada 12. oktobra spriedumā lietā Nr. SKC-191/2021, solidāra atbildība iestājas gadījumā, kad deliktu izdarījušas vairākas personas.

[7.5] Tāpat tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 5. pants. /Persona A/ un /Persona B/ dabasgāzi patērējuši bez uzskaites un samaksas, apzinoties savas rīcības prettiesiskumu. Līdz ar to, vadoties no taisnības apziņas, atbildība par Noteikumu Nr. 78 pārkāpumu prasāma no abiem atbildētājiem, kas ir laulātie un kuru dzīvesvieta ir gazificētajā objektā.

[8] Paskaidrojumi sakarā ar AS „Gasol” kasācijas sūdzību nav iesniegti.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti /Organizācija B/ kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473. panta pirmā daļa, Senāts turpmāk norādīto iemeslu dēļ atzīst, ka spriedums atceļams daļā, kurā noraidīta prasība pret /Persona A/.

[10] Kasācijas sūdzības argumenti par to, ka prasība bija jāapmierina arī pret /Persona A/ tā iemesla dēļ, ka viņa nav pildījusi gazificētā objekta īpašniekam Noteikumos Nr. 78 uzliktos pienākumus un tiesai tāpēc saskaņā ar Civillikuma 1635. un 1675. panta noteikumiem bija jākonstatē viņas solidāra atbildība ar /Persona B/, pēc Senāta ieskatiem nav pamatoti.

[10.1] Satversmes tiesa ir atzinusi, ka dabasgāzes lietošanas noteikumu pārkāpuma gadījumā enerģijas lietotājs pieļauj neatļautu darbību, kuras rezultātā sadales sistēmas operatoram tiek nodarīti zaudējumi – dabasgāzes zudumi, un līdz ar to starp lietotāju un sadales sistēmas operatoru rodas jaunas, no neatļautas darbības izrietošas

tiesiskās attiecības (sk. *Satversmes tiesas 2021. gada 14. oktobra sprieduma lietā Nr. 2021-03-03 24. punktu*). Atsaucoties uz minēto Satversmes tiesas atziņu, Senāts ir norādījis, ka dabasgāzes noteikumu pārkāpuma rezultātā radītās civiltiesiskās attiecības ir delikttiesiskas (sk. *Senāta 2022. gada 31. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-133/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0131.C29707615.18.S](#), 8. punktu*).

Saskaņā ar Civillikuma 1675. pantu, uz kura piemērošanas nepieciešamību norādīts kasācijas sūdzībā, vairākas personas, kas kopīgi izdarījušas noziedzīgu nodarījumu, atbild solidāri par zaudējumu, kas ar to nodarīts. Senāts ir atzinis, ka arī uz Civillikuma 1635. pantā paredzēto civiltiesiskās atbildības gadījumu (deliktu), kas neveido noziedzīga nodarījuma sastāvu, ir attiecināmi Civillikuma 1675. panta noteikumi par solidāro atbildību (sk. *Senāta 2021. gada 12. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-191/2021, [ECLI:LV:AT:2021:1012.C04406812.8.S](#), 11. punktu, 2022. gada 26. oktobra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKC-646/2022, [ECLI:LV:AT:2022:1026.C04406812.13.L](#), 7. punktu, 2024. gada 12. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-220/2024, [ECLI:LV:AT:2024:1212.C33803716.33.S](#), 10.2.2. punktu*).

Var piekrist kasācijas sūdzības iesniedzējai, ka tiesai, noskaidrojot abu atbildētāju iespējamo solidāro atbildību uz delikta pamata, vajadzēja piemērot Civillikuma 1675. pantu. Vērtējot solidāras saistības rašanās priekšnoteikumus, tiesa ir vispārīgi atsaukusies uz Civillikuma 1671., 1672. un 1674. pantu, taču Civillikuma 1675. pantu nav pieminējusi vispār, kaut arī prasītāja uz šo Civillikuma pantu un tā iztulkojumu Senāta judikatūrā bija norādījusi savos paskaidrojumos par atbildētāju apelācijas sūdzību (sk. *lietas 2. sējuma 133. lapu*).

Vienlaikus jāņem vērā, ka Civillikuma 1675. pantā paredzētās tiesiskās sekas par solidāru atbildību delikta gadījumā uz lietas apstākļiem ir attiecināmas tikai tad, ja deliktu personas izdarījušas kopīgi. Ja prasītāja uzskata, ka abi atbildētāji kopīgi izdarījuši tādu deliktu, kura dēļ iestājas viņu solidāra atbildība, tad uz prasītāju atbilstoši Civilprocesa likuma 93. pirmajā daļā noteiktajam gulstas pienākums pierādīt /Persona A/ līdzdalību delikta izdarīšanā.

[10.2] Kaut arī kasācijas sūdzības iesniedzēja norāda, ka tiesa Noteikumu Nr. 78 100. punkta normas par gazificētā objekta īpašnieka pienākumiem nav piemērojusi, tiesa pārbaudāmajā spriedumā ir uz tām atsaukusies. Proti, spriedumā secināts, ka Noteikumu Nr. 78 100. punkta normas, kurās paredzēts īpašnieka pienākums regulāri apsekot savā īpašumā esošo gazificēto objektu, nekavējoties ziņot sadales sistēmas operatoram par konstatētajiem dabasgāzes sistēmas bojājumiem un pieprasīt, lai sadales sistēmas operators pārtrauc dabasgāzes piegādi gazificētajā objektā, ja lietotājs pārkāpj dabasgāzes apgādes sistēmas drošas lietošanas noteikumus un tas var izraisīt avārijas situāciju vai avāriju, nenoteic ēkas īpašnieka atbildību konkrētajā situācijā.

Lai arī nav izslēgti tādi dzīves gadījumi, kuros dabasgāzes lietotājs kopīgi ar citu personu – gazificētā objekta īpašnieku – iejaucas dabasgāzes sistēmā, gūstot iespēju patērēt dabasgāzi bez uzskaites un maksas, Senātam nav pamata apšaubīt iepriekšminēto tiesas secinājumu, jo Noteikumos Nr. 78 minētie gazificētā objekta īpašnieka pienākumi to būtiskos aspektos nesakrīt ar lietotāja pienākumiem.

Atbilstoši Noteikumu Nr. 78 97.3. apakšpunktam lietotāja pienākums ir nodrošināt uzstādīto komercuzskaites mēraparātu un tā plombu saglabāšanu, bet saskaņā ar minēto noteikumu 97.4. apakšpunktu lietotāja pienākums ir nekavējoties, bet ne vēlāk kā 24 stundu laikā ziņot sadales sistēmas operatoram par konstatētajiem komercuzskaites mēraparātu vai to plombu bojājumiem. Gazificētā objekta īpašniekam Noteikumu Nr. 78 100.1. apakšpunktā paredzēts vispārīgs pienākums „regulāri apsekot savā īpašumā esošo gazificēto objektu”. Turklāt gazificētā objekta īpašnieka pienākums nodrošināt komercuzskaites mēraparātu un tā plombu saglabāšanu un nekavējoties ziņot sadales sistēmas operatoram par komercuzskaites mēraparātu bojājumiem, norautām plombām un iespējamām komercuzskaites mēraparātu rādījumu kļūdām attiecas tikai uz daudzdzīvokļu dzīvojamo ēku koplietošanas telpās uzstādītajiem komercuzskaites mēraparātiem un to plombām (sk. *Noteikumu Nr. 78 100.3. punktu*).

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 78 97.5. apakšpunktu lietotājam ir pienākums segt izdevumus, kas saistīti ar sadales sistēmas operatoram nodarīto kaitējumu, tostarp radītajiem zaudējumiem, ja patvaļīgi tika izdarītas izmaiņas dabasgāzes apgādes sistēmā vai tika sabojāta dabasgāzes apgādes sistēma vai komercuzskaites mēraparāts vai tā plomba. Savukārt gazificētā objekta īpašnieks atbilstoši minēto Ministru kabineta noteikumu 100.6. apakšpunktam ir atbildīgs par norēķiniem par gazificētajā objektā patērēto dabasgāzi un sistēmas pakalpojumiem,

kā arī par citu šajos noteikumos minēto pienākumu izpildi tad, ja gazificētajā objektā nav noslēgts dabasgāzes tirdzniecības līgums vai tas ir zaudējis spēku.

Tāpat lietotāja atbildība Noteikumos Nr. 78 tiek nošķirta no gazificētā objekta īpašnieka atbildības, kurai ir citādi priekšnoteikumi.

[10.3] Secināms, ka Noteikumu Nr. 78 normas neparedz gazificētā objekta īpašnieka solidāru atbildību ar lietotāju Civillikuma 1675. pantā norādītajā izpratnē. Lai nodibinātu minēto subjektu solidāru atbildību atbilstoši Civillikuma 1675. pantam, jābūt pierādītai viņu kopīgi izdarītai neatļautai darbībai, kas izpaudusies kā iejaukšanās dabasgāzes sistēmas (komercuzskaites mēraparāta) darbībā.

[11] Kā pamatoti norāda kasācijas sūdzības iesniedzēja, tiesai, vērtējot abu atbildētāju iespējamo solidāro atbildību, bija jāņem vērā tas, ka dabasgāzes lietotājs /Persona B/ un gazificētā objekta īpašiece /Persona A/ ir laulātie, turklāt lietā nav strīda par to, ka abu laulība pastāvēja jau dabasgāzes piegādes līguma noslēgšanas laikā. Senāts atzīst, ka tiesa minētajam apstāklim nav pievērsusi vajadzīgo vērību.

[11.1] Pārbaudāmajā spriedumā tiesa ir atsaukusies uz Civillikuma 96. pantu. Tas ir viens no Civillikumam pantiem, ar kura normām prasītāja pamatojusi prasību pret /Persona A/. Tomēr spriedumā nav vērtēti Civillikuma 96. panta piemērošanas priekšnoteikumi, tiesai aprobežojoties ar secinājumu, ka minētais pants nenoteic ēkas īpašnieces atbildību konkrētajā situācijā. Saskaņā ar Civillikuma 96. panta pirmo daļu par saistībām, ko laulātie kopīgi noslēguši ģimenes vai kopīgās mājsaimniecības vajadzībām, viņi atbild ar kopīgo mantu un katrs ar savu atsevišķo mantu, ja kopīgās mantas nepietiek. Savukārt atbilstoši Civillikuma 96. panta otrās daļas pirmajam teikumam par saistībām, ko viens no laulātajiem noslēdzis ģimenes vai kopīgās mājsaimniecības vajadzībām, šis laulātais atbild ar savu mantu tad, ja laulāto kopīgās mantas nepietiek.

Kā atzīts Senāta judikatūrā, tiesai ir patstāvīgi jākvalificē prasības pamats un jānosaka, kuras tiesību normas piemērojamas strīda izšķiršanai, un šo tiesas pienākumu neietekmē arī tas, uz kādām tiesību normām prasītājs atsaucies. Minētais izriet no principa *iura novit curia*, kuram atbilstoši tiesai pašai jāzina likums neatkarīgi no tā, uz kādu likuma normu ir vai nav norādījušas strīda puses. Nolūkā rast pušu strīdam taisnīgu risinājumu tiesas pienākums ir patstāvīgi identificēt un izvērtēt prasītāja norādīto prasības pamatu (faktiskos apstākļus, uz kuriem balstīta prasība), atrast un iztulkot piemērojamo tiesību normu un pakārtot lietas faktiskos apstākļus piemērojamai tiesību normai, t. i., juridiski kvalificēt prasības pamatu, sasaistot lietas faktiskos apstākļus ar konkrēto tiesisko attiecību regulējošām tiesību normām (sk., piemēram, *Senāta 2019. gada 19. augusta sprieduma lietā Nr. SKC-222/2019, ECLI:LV:AT:2019:0819.C04339012.5.S*, 11.5.1. punktu, 2019. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-944/2019, *ECLI:LV:AT:2019:1029.C30581816.7.S*, 10.3. punktu; 2024. gada 11. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-13/2024, *ECLI:LV:AT:2024:0411.C30376520.12.S*, 12.1. punktu).

Pārbaudāmajā spriedumā izdarītais secinājums par to, ka Civillikuma 96. pantā noteiktais nenodibina /Persona A/ atbildību, ir pārsteidzīgs. Kaut arī lietā nav strīda par to, ka starp prasītāju un /Persona B/ 2008. gada 4. septembrī noslēgts dabasgāzes piegādes līgums mājsaimniecības lietotājiem /Adrese A/, (gazificētajā objektā), tiesa nav vērtējusi, kādas sekas attiecībā uz /Persona A/ iespējamo atbildību pret prasītāju ir tam, ka minētā līguma dalībnieks /Persona B/ ir viņas laulātais. Neraugoties uz tiesas pienākumu ievērot principu *iura novit curia*, ārpus tās redzesloka ir palikušas citas ar Civillikuma 96. panta regulējumu cieši saistītas ģimenes tiesību normas, kas attiecas uz laulātā atbildību par kopīgās mājsaimniecības ietvaros nodibinātām saistībām, visupirms Civillikuma 87. pants par laulāto tiesībām mājas saimniecības (mājsaimniecības) ietvaros atvietot vienam otru.

[11.2] Saskaņā ar Civillikuma 87. panta pirmās daļas pirmo teikumu laulātajiem neatkarīgi no viņu mantiskajām attiecībām ir tiesība mājas saimniecības ietvaros atvietot vienam otru. Savukārt atbilstoši minētā panta pirmās daļas otrajam teikumam darījumi, ko viens laulātais noslēdzis šīs darbības ietvaros, atzīstami par noslēgtiem arī otra laulātā vārdā, ja no lietas apstākļiem nav redzams pretējais.

Tiesību doktrīnā ir uzsvērts, ka Civillikuma 87. panta pirmajā daļā ir regulēta īpaša veida pārstāvības vara jeb „atslēgas vara” (*Schlüsselgewalt* – vācu val.), proti, laulāto tiesība mājas saimniecības ietvaros uz likuma pamata atvietot vienam otru neatkarīgi no tā, vai otrs laulātais ir izdevis pilnvaru. Viens no minētās normas mērķiem ir privāttiesiskās apgrozības aizsardzība, jo kreditori neatkarīgi no tā, kurš no laulātajiem ir noslēdzis

darījumu kopīgās mājsaimniecības ietvaros, ir tiesīgi vērst savus prasījumus pret abiem laulātajiem kā kopparādniekiem. To, ka „atslēgas varas” ietvaros noslēgtā darījumā abi laulātie kļūst ne vien par kopkreditoriem, bet arī par kopparādniekiem, apstiprina arī Civillikuma 96. panta pirmajā daļā noteiktais (sk. *Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 99. lpp.*).

Civillikuma 87. pants noteikumiem ir vēsturiskas saknes Latvijas tiesību sistēmā. Minētā panta pirmā daļa 1937. gadā pieņemtajā redakcijā noteica: „Sievai, neatkarīgi no laulāto mantiskām attiecībām, ir tiesība mājas saimniecības robežās atvietot vīru. Darījumi, ko viņa noslēgusi šās darbības aplokā, atzīstami par noslēgtiem vīra vārdā, ja no lietas apstākļiem nav redzams pretējais.” Kā norādīts tajā laikā publicētajos Civillikuma komentāros, sieviete, stājoties laulībā, iegūst ne vien vīra uzvārdu, bet arī saņem kopīgā nama atslēgas, tādējādi iegūstot atslēgas varu jeb tiesības mājas saimniecības ietvaros atvietot vīru (sk. *von Schilling C. In: Berent B., Blaese H., Ehlers H., von Schilling C., Zimmermann H. Lettlands Zivilgesetzbuch vom 28. Januar 1937 in Einzeldarstellungen. Erster Band: Einleitung, Familienrecht, Erbrecht. Riga: Verlag der A/G „Ernst Plates”, 1938, S. 188*).

Vācijas mūsdienu tiesību doktrīnā, raksturojot šīs valsts civillikuma (*Bürgerliches Gesetzbuch, saīsināti – BGB*) 1357. paragrāfa regulējumu, kas ir līdzīgs Latvijas Civillikuma 87. panta noteikumiem, norādīts, ka darījuma atzīšanai par noslēgtu atslēgas varas ietvaros nav nepieciešams, lai darījumu noslēgušais laulātais attiecībā pret trešo personu būtu darbojies (uzstājies) arī otra laulātā vārdā (sk. *Roth A. In: Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 5: Familienrecht I, §§1297–1588. 9. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2022, § 1357 BGB Rn. 10*).

Līgumi ar komunālo pakalpojumu un elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzējiem, kurināmā iegāde un tamlīdzīgi darījumi ir piemēri tipiskiem mājsaimniecības darījumiem, uz kuriem attiecas Civillikuma 87. panta pirmās daļas noteikumi (sk. *Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 100. lpp.*). Turpretī tiesa ir aprobežojusies ar norādi, ka līgumu par dabasgāzes piegādi gazificētajam objektam ar prasītāju noslēdza atbildētājs /Persona B/ un tādēļ neesot pierādījumu par tā noslēgšanu kopīgās mājsaimniecības vajadzībām.

[11.3] Tātad tiesai vajadzēja sniegt Civillikuma normām atbilstošu juridisko novērtējumu /Persona B/ noslēgtā līguma par dabasgāzes piegādi tiesiskajām sekām attiecībā uz viņa laulāto /Persona A/, tomēr minēto uzdevumu tiesa nav izpildījusi.

[12] Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka tiesai vajadzēja piemērot arī Civillikuma 863. un 1674. pantu, lai kopsakarā ar Noteikumu Nr. 78 normās uzskaitītajiem atbildētāju pienākumiem noteiktu viņu abu solidāru atbildību. Senāts norāda, ka tiesa uz minētajām tiesību normām ir atsaukusies, taču vairākas no tām pārbaudāmajā spriedumā piemērotas nepareizi. Senāts piekrīt kasācijas sūdzības argumentam, ka atbildētāju, kuri ir laulātie, izpildījuma priekšmets ir nedalāms Civillikuma 1674. panta izpratnē.

[12.1] Civillikuma 863. pants uzliek tam, kas bauda vai vēlas baudīt kādas lietas labumus, arī ar šo lietu saistītos pienākumus. Tiesību doktrīnā kā piemērs pienākumiem Civillikuma 863. panta izpratnē ir minēti Civillikuma 1083. un turpmākajos pantos noteiktie būvju un ēku lietošanas tiesības aprobežojumi, tostarp Civillikuma 1084. pantā noteiktais īpašnieka pienākums turēt būvi tādā stāvoklī, lai no tās nevarētu rasties kaitējums citām personām (sk. *Višņakova G., Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Lietas. Valdījums. Tiesības uz svešu lietu (841.–926. p., 1130.–1400. p.). Rīga: Mans Īpašums, 1998, 25. lpp.*). Civillikuma 863. pants attiecas uz tādiem uz lietu gulošiem pienākumiem, kas personai ir obligāti tādēļ, ka tā bauda konkrētās lietas labumus kā īpašnieks vai faktiskais valdītājs, piemēram, īrnieks vai nomnieks.

Attiecībā uz atbildētāju /Persona A/ var piekrist kasācijas sūdzības iesniedzējai, ka Noteikumos Nr. 78 minētie gazificētā objekta īpašnieka pienākumi ietilpst ar lietu saistītajos pienākumos Civillikuma 863. panta izpratnē, jo viņa kā gazificētā objekta īpašiece bauda ar dabasgāzes piegādi saistītos labumus. Tomēr Civillikuma 863. pantā noteiktais neveido patstāvīgu pamatu īpašnieka atbildībai par tam piederošā nekustamajā īpašumā izdarītu deliktu.

[12.2] Ja viens laulātais darījumu noslēdzis mājas saimniecības ietvaros jeb kopīgās mājsaimniecības vajadzībām, tad atbilstoši Civillikuma 87. panta noteikumiem otrs laulātais kļūst par pilntiesīgu šā līguma

dalībnieku, uz kuru vienlīdz gulstas ar līgumu nodibinātie pienākumi. Citiem vārdiem, ja viens laulātais minēto līgumu noslēdzis mājas saimniecības ietvaros saskaņā ar Civillikuma 87. pantā noteikto, tad arī otrs laulātais kļūst par dabasgāzes lietotāju ar no tā izrietošajiem pienākumiem.

Kaut arī lietotāja pienākums dabasgāzes lietošanas noteikumu pārkāpuma gadījumā atlīdzināt sadales sistēmas operatoram zaudējumus un samaksāt kompensāciju rodas uz neatļautas darbības (delikta) pamata, Satversmes tiesa ir norādījusi arī uz līguma nozīmi minētajās tiesiskajās attiecībās. Tā ir atzinusi, ka kompensācija visupirms ir dabasgāzes lietošanas noteikumos un dabasgāzes piegādes līgumā noteikto enerģijas lietotāja saistību pastiprināšanas līdzeklis (sk. *Satversmes tiesas 2020. gada 20. marta sprieduma lietā Nr. 2019-10-0103 28.2. punktu, 2020. gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. 2019-37-0103 21.2. un 29.2. punktu*). Ņemot vērā to, ka nav likuma normas, kas noteiktu kompensācijas apmēru, tad tā jānosaka pēc tiesas ieskata katrā konkrētā lietā saskaņā ar Civilprocesa likuma 5. pantā norādītajiem vispārējiem tiesību principiem, ņemot vērā arī līgumsoda noteikšanas principus, kurus atklāj Civillikuma normas par līgumsodu – tiktāl, ciktāl minētie principi ir saderīgi ar kompensācijas *sui generis* tiesisko dabu un funkcijām (sk. *Senāta 2022. gada 31. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-133/2022, ECLI:LV:AT:2022:0131.C29707615.18.S, 11.2.6. punktu*).

Tiesību doktrīnā, raksturojot līgumiskās atbildības un deliktatbildības savstarpējās attiecības, ir norādīts, ka abi minētie civiltiesiskās atbildības veidi Latvijas tiesību sistēmā tiek uzskatīti par savstarpēji atšķirīgiem. Arī tiesību normās, uz kurām balstīts katrs no minētajiem atbildības veidiem, ir atšķirības, tomēr attiecīgie likuma noteikumi ir ļoti līdzīgi. Latvijas civiltiesības neierobežo kreditora (delikta gadījumā – cietušā) tiesības izdarīt izvēli, vai zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu balstīt uz līgumiskās atbildības vai deliktatbildības modeli, ja vien šāda izvēle konkrētajā gadījumā ir pieļaujama (sk. *Kārklīņš J., Mantrovs V., Rasnačs L. Tort Law in Latvia. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B. V., 2022, pp. 35–36*). Kaut arī minētā doktrīnas atziņa ir par kreditora tiesībām izdarīt izvēli starp diviem parādnieka atbildības veidiem, no tās vienlaikus izriet, ka līgumsaistības un atbildība par deliktu, ko līgumattiecību ietvaros izdarījis līdzējs, var pastāvēt cieši līdzās.

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 78 2.12. punktu dabasgāzes tirdzniecības līgums ir līgums, ko slēdz dabasgāzes tirgotājs ar lietotāju par dabasgāzes tirdzniecību, tostarp kā universālo pakalpojumu. Proti, par lietotāju Noteikumu Nr. 78 izpratnē persona var kļūt, tikai noslēdzot minēto līgumu. Ja otrs laulātais ir lietotājs tādēļ, ka līgums noslēgts mājas saimniecības ietvaros, tad uz viņu attiecas ne vien Noteikumu Nr. 78 97.5. apakšpunktā noteiktais pienākums segt izdevumus, kas saistīti ar sadales sistēmas operatoram radīto kaitējumu, tostarp radītajiem zaudējumiem, ja patvaļīgi ir izdarītas izmaiņas dabasgāzes apgādes sistēmā vai sabojāta dabasgāzes apgādes sistēma, komercuzskaites mēraparāts vai tā plombas, bet arī pienākums maksāt kompensāciju.

Secināms, ka par mājsaimniecības lietotāju persona kļūst uz dabasgāzes tirdzniecības (piegādes) līguma pamata, savukārt uz ikvienu personu, kura ir lietotājs Noteikumu Nr. 78 izpratnē, attiecas dabasgāzes piegādes tirdzniecības un lietošanas noteikumu pārkāpuma deliktattiesiskās sekas.

[12.3] Saskaņā ar Civillikuma 1674. pantā noteikto pēc likuma solidāra saistība nodibinās, kad izpildījuma priekšmets ir nedalāms, un, proti, kad tas ir vai nu kāda darbība vai bezdarbība, tāpat arī kad kāda lieta vairākām personām kopīgi uzticēta glabājumā, patapināta, izīrēta vai ieķīlāta. Civillikuma 1674. panta vārdi „izpildījuma priekšmets ir nedalāms” vienlīdz piemērojami izpildījumam uz līguma pamata un izpildījumam, kuru kreditors ir tiesīgs saņemt parādnieku deliktatbildības gadījumā.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja, pamatojot atbildētāju izpildījuma priekšmeta nedalāmību Civillikuma 1674. panta izpratnē, norāda uz Noteikumos Nr. 78 uzskaitītajiem lietotāja /Persona B/ un gazificētā objekta īpašnieces /Persona A/ pienākumiem pret prasītāju, it īpaši attiecībā uz dabasgāzes sistēmas apsekošanu un ziņošanu par komercuzskaites mēraparāta bojājumiem. Tomēr lietotāja pienākumi, kā jau secināts šā sprieduma 10.2. punktā, nav identiski gazificētā objekta īpašnieka pienākumiem, tādēļ šādā aspektā nepastāv nedalāms izpildījuma priekšmets.

Senāta judikatūrā ir uzsvērts, ka saskaņā ar Civillikuma 1674. pantu noteicošais faktors solidārai atbildībai ir izpildījuma priekšmeta nedalāmība (sk. *Senāta 2013. gada 1. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-97/2013, C17120506, 13. punktu, 2023. gada 28. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-53/2023, ECLI:LV:AT:2023:1228.C33554719.20.S, 8.3. punktu*). Raksturojot dzīvokļa kopīpašnieku pienākumu

segt dzīvojamās mājas pārvaldīšanas izdevumus, komunālos pakalpojumus un veikt uzkrājuma maksājumus, Senāts ir atzinis, ka minētais izpildījums ir dalāms un kopīpašnieku atbildība līdz ar to ir dalīta proporcionāli katram piederošajai domājamaī daļai no dzīvokļa īpašuma (sk. *Senāta 2023. gada 28. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-53/2023, [ECLI:LV:AT:2023:1228.C33554719.20.S](#), 8.3. punktu*).

Satversmes tiesa ir detalizēti raksturojusi Noteikumos Nr. 78 paredzēto lietotāja atbildības modeli, uzsverot, ka dabasgāzes lietošanas noteikumu pārkāpuma gadījumā, kad enerģijas lietotājs prettiesiski iejaucies dabasgāzes patēriņa skaitītāja darbībā, patērētās dabasgāzes daudzuma un energoapgādes komersanta iespējamo zaudējumu apmēra noteikšana ir objektīvi apgrūtināta. Kā atzinusi Satversmes tiesa, attiecīgās Noteikumu Nr. 78 normas atļauj prezumēt pēc konkrētiem kritērijiem nosakāmu dabasgāzes daudzumu, atbrīvojot sadales sistēmas operatoru no pienākuma to pierādīt un pieļaujot enerģijas lietotāja atbildības iestāšanos pat tādos gadījumos, kad komercuzskaites mēraparātam bojājumi radīti bez lietotāja vainas (sk. *Satversmes tiesas Satversmes tiesas 2021. gada 14. oktobra sprieduma lietā Nr. 2021-03-03 23.1. punktu*).

Divu personu, kuras kā laulātie kļuvuši par lietotājiem uz mājas saimniecības ietvaros noslēgta dabasgāzes tirdzniecības (piegādes) līguma pamata, izpildījums sadales sistēmas operatoram dabasgāzes tirdzniecības un lietošanas noteikumu pārkāpuma gadījumā ir nedalāms. Tā kā minētie lietotāji gazificētajā objektā lieto dabasgāzi kopīgās mājaisaimniecības vajadzībām, katra lietotāja patēriņš, kad notikusi iejaukšanās komercuzskaites mēraparāta darbībā, nav objektīvi nosakāms. Viņu atbildība pret kreditoru, proti, sadales sistēmas operatoru, nevar tikt dalīta un var būt tikai solidāra.

[12.4] Tātad laulātie, kas kļuvuši par dabasgāzes lietotājiem uz mājas saimniecības ietvaros noslēgta dabasgāzes tirdzniecības (piegādes) līguma pamata, ir solidāri atbildīgi sadales sistēmas operatoram uz delikta pamata, ja notikusi iejaukšanās komercuzskaites mēraparāta darbībā, jo viņu izpildījums ir nedalāms Civillikuma 1674. panta izpratnē.

[13] Apkopojot visu iepriekš norādīto, secināms, ka tiesa, sniedzot juridisko novērtējumu tam, vai /Persona A/ kā laulātajai ir jāuzņemas solidāra atbildība par zaudējumiem un kompensāciju, kas prasītājas labā piedzīti no /Persona B/, nepamatoti nav piemērojusi Civillikuma 87. pantu, nepareizi ir piemērojusi Civillikuma 96. un 1674. pantu, kā arī tās Noteikumu Nr. 78 normas, kurās noteikta dabasgāzes lietotāja atbildība. Kļūdas materiālo tiesību piemērošanā varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas prasības noraidītajā daļā.

Tā kā spriedums tiek atcelts daļā, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458. panta otro daļu AS „Gasó” atmaksājama drošības nauda 300 EUR, kuru tā samaksājusi par kasācijas sūdzību.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 15. februāra spriedumu daļā, kurā noraidīta prasība pret /Persona A/, un nodot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā;

atmaksāt AS „Gasó” drošības naudu 300 EUR (trīs simtieuro).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators K. Balodis Senators I. Bisters Senators E. Kalniņš